

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Euroopa laste rasvumise seire

Eesti uuring 2015/16. õa

Childhood Obesity Surveillance Initiative - COSI

Eha Nurk

- WHO Euroopa Regionaalbüroo algatus
- Eesmärk - tõkestada kasvavat rasvumise epideemiat
- 6-9-aastaste laste ülekaalu ja rasvumise trendid:
  - ülevaade epideemia arengust
  - vastumeetmete väljatöötamine
- Söömisharjumuste ja kehalise aktiivsuse trendid
- Esimesed andmekogumise lained: 2007/2008., 2009/2010. ja 2012/2013.õa
- Eesti liitus 2015/2016.õa
- Algatuses osaleb 35+ Euroopa riiki
- Protokoll on välja töötatud WHO ekspertide ja seiret läbiviivate riikide koostöös
- Andmeanalüüs nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil

- Esinduslik valim, vähemalt 2800 last ühe vanusaasta kohta
- Uuringu protokoll kooskõlastatud TMEK-iga
- Passiivne nõusolek lapsevanematelt
- Andmekogujad tervishoiutöötajad või koolituse läbinud teised tervisevaldkonna töötajad
- Antropomeetrilised mõõtmised: pikkus, kehakaal, vöö- ja puusaümbermõõt
  - õppetöö ajal klassiruumis või kooliõe kabinetis
  - võimalusel enne koolilõunat
  - võimalusel topeltmõõtmised
- Lapse küsimustik:
  - vanus
  - elukoht (linn/asula/küla)
  - kooliskäimise viis
  - osalemine liikumisega seotud huviringides
  - hommikusöök
  - pikkus, kaal, vöö- ja puusaümbermõõt
- Koolikeskkonna küsimustik:
  - mänguväljak
  - spordisaal
  - liikumistundide kestus nädalas
  - õppetöövälised liikumisega seotud huviringid
  - koolitee ohutus
  - erinevate söökide-jookide kättesaadavaus koolis
  - tervislikku eluviisi edendavad tegevused koolis

Valim ja osalusprotsent

	Valim	Osalejad	Andmeanalüüs	
	N			%
Õpilased	15 457	12 900	12 700	82
Koolid	497	381	381	77

- Analüüsist jäid välja:
  - uuringu läbiviimise hetkel 6-, 9- või 10-aastased (N=175)
  - puudus mõni eakohase kehamassiindeksi (KMI) hindamiseks vajalik näitaja (N=25)
- Lõplikus andmeanalüüsis sooline ja vanuseline osakaal enam-vähem võrdne:
  - 51,2% poisid, 48,8% tüdrukud
  - 49,5% 7-aastased, 50,5% 8-aastased

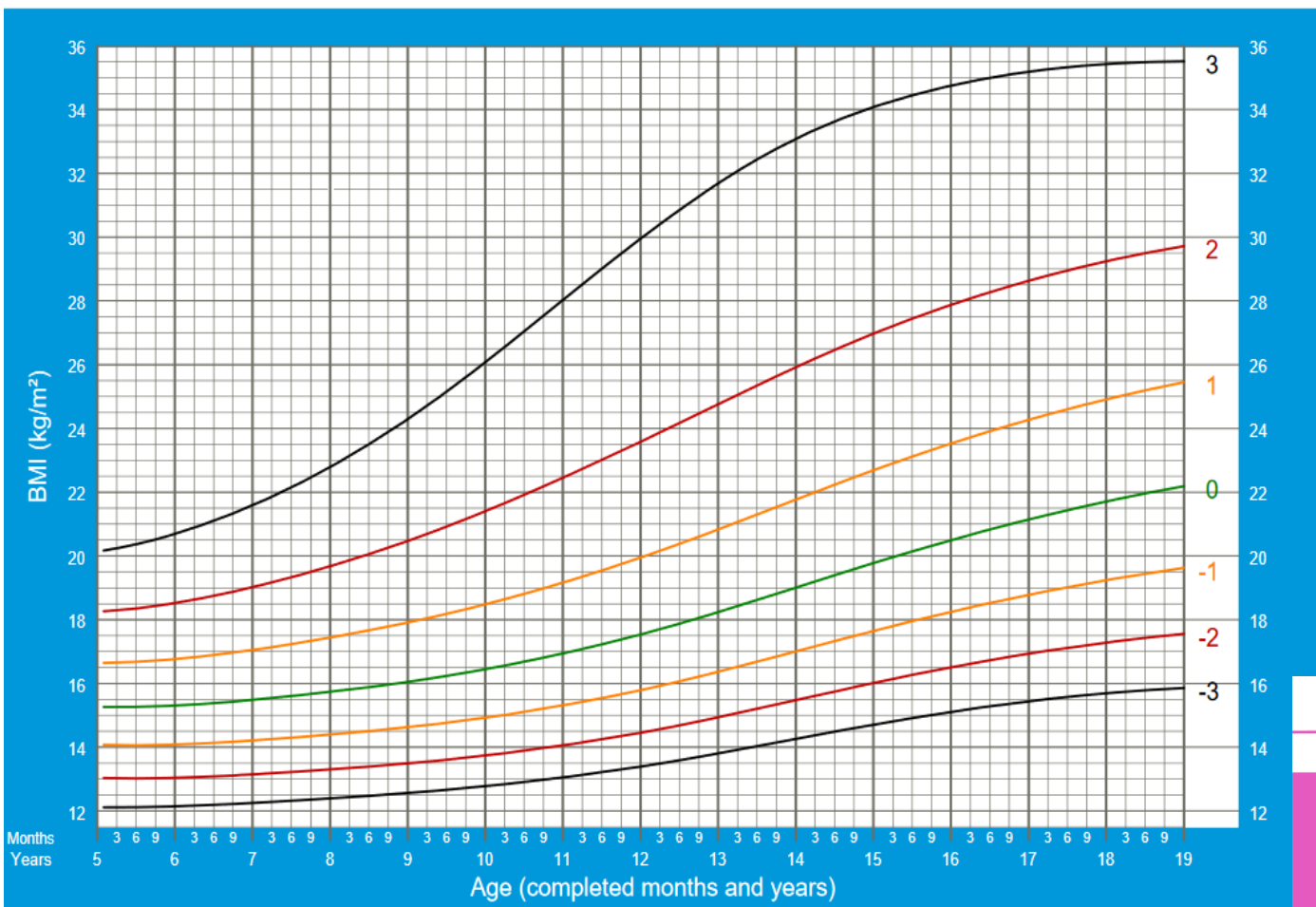
Mitteosalemise põhjused

Koolid, N=497

	N	%
Kool keeldus	48	9,7
Lapsevanemad keeldusid	3	0,6
Väljapakutud aeg ei sobinud	12	2,4
Maakonnakeskusest kaugel väike kool, alla 10 õpilase (n=34) puudus uuringu läbiviija (n=7)	41	8,2
Muu põhjus (HEV n=3, inglise õppekeelega kool n=2, puudus kontakt kooliga n=6, polnud I klassi n=1)	12	2,4
Õpilased, N=15 457		
Mitteosalenud koolidest	1411	9,1
Puudusid uuringupäeval koolist	666	4,3
Vanemad ei nõustunud lapse osalemisega	457	3,0
Laps ei nõustunud osalemisega	23	0,1

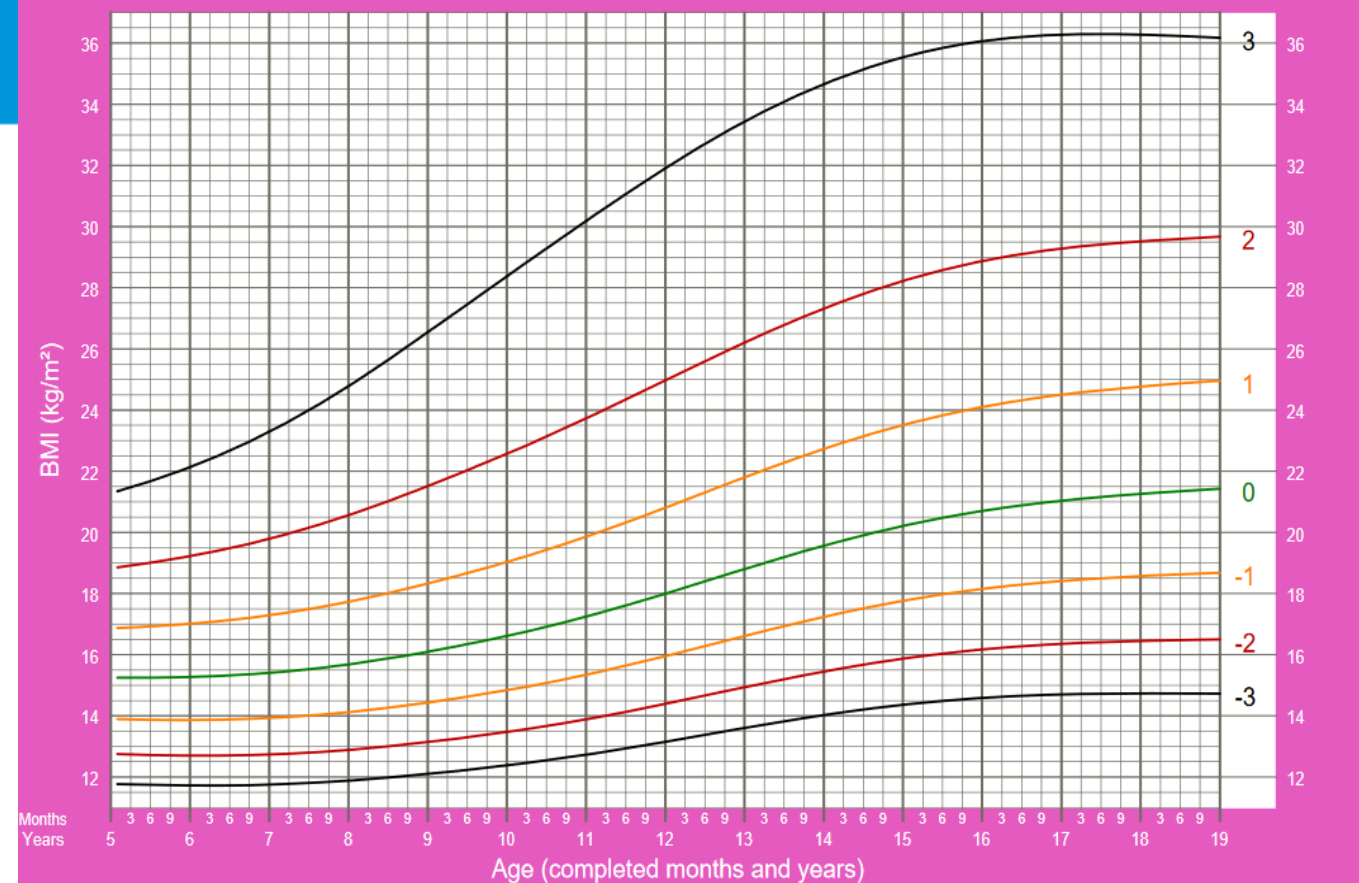

2007 WHO Reference

Ülekaal ja rasvumine lastel: WHO kasvukõverad

BMI-for-age GIRLS

5 to 19 years (z-scores)

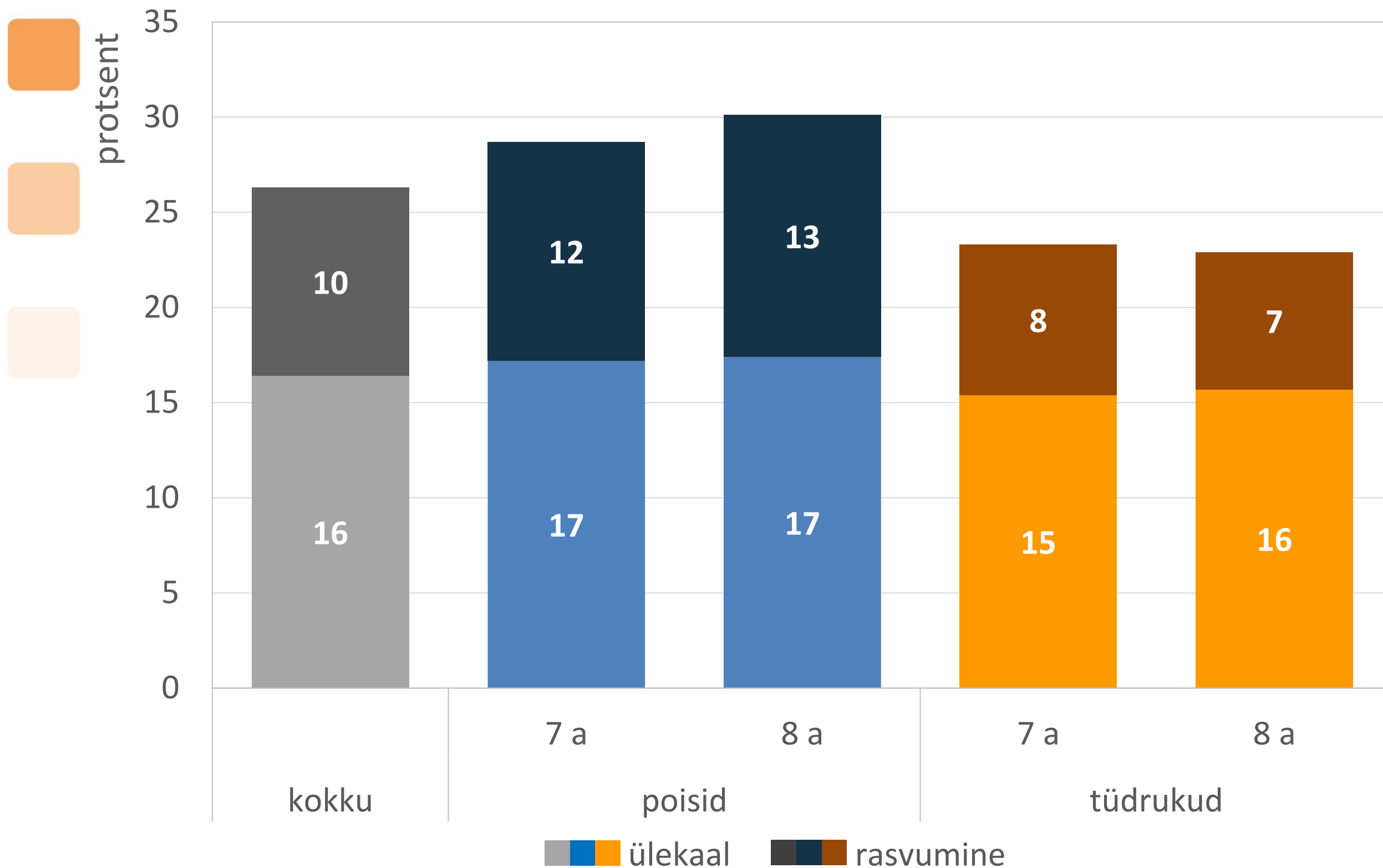
2007 WHO Reference

- **Lapsed 5-19 a**
  - ülekaal: 1 SD üle WHO kasvustandardi mediaani
  - rasvumine: 2 SD üle WHO kasvustandardi mediaani

http://www.who.int/growthref/who2007_bmi_for_age/en/

Ülekaalulisus ja rasvumine vastavalt WHO kasvukõveratele*

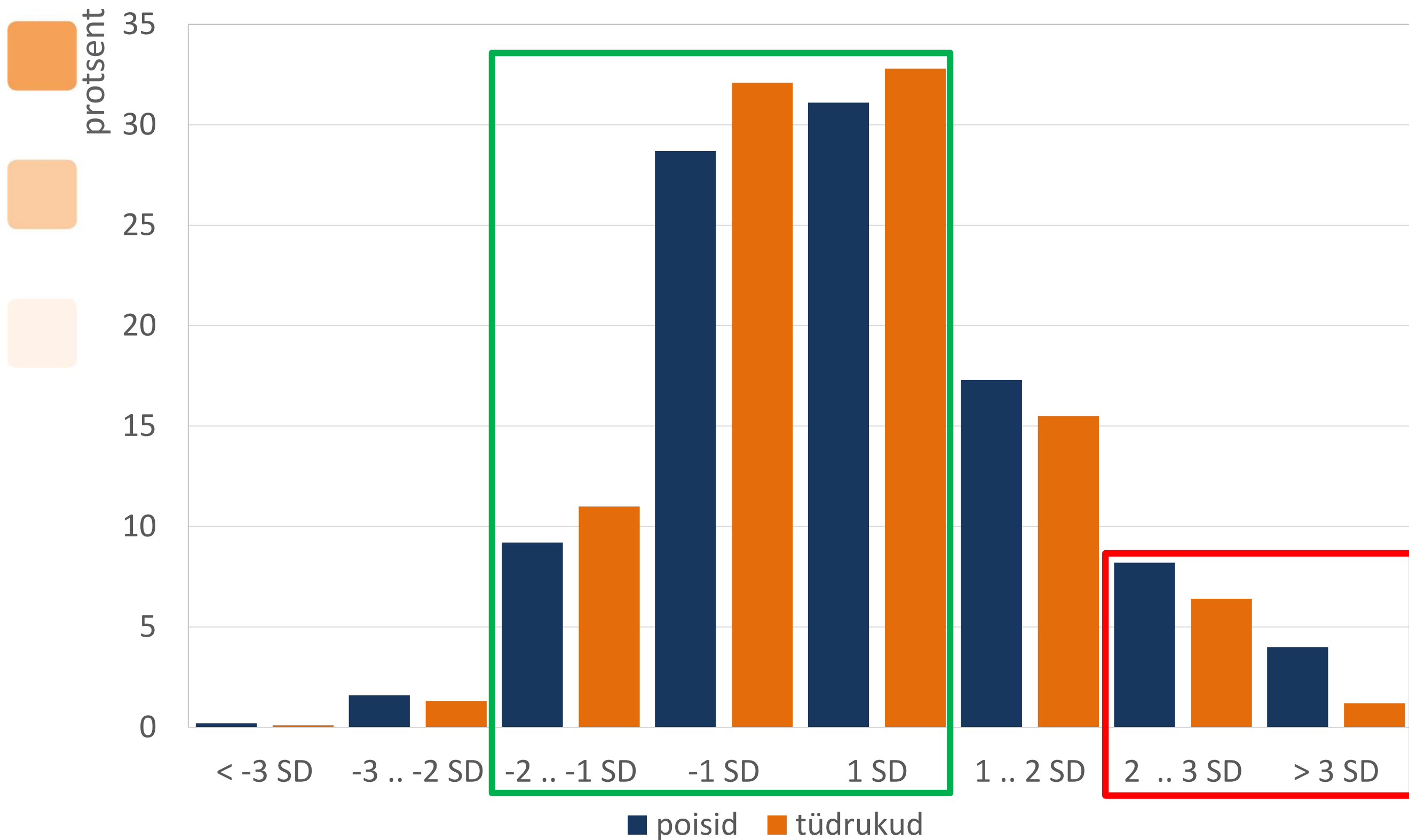

* http://www.who.int/growthref/who2007_bmi_for_age/en/

KMI jaotused vastavalt WHO kasvukasvukõveratele*

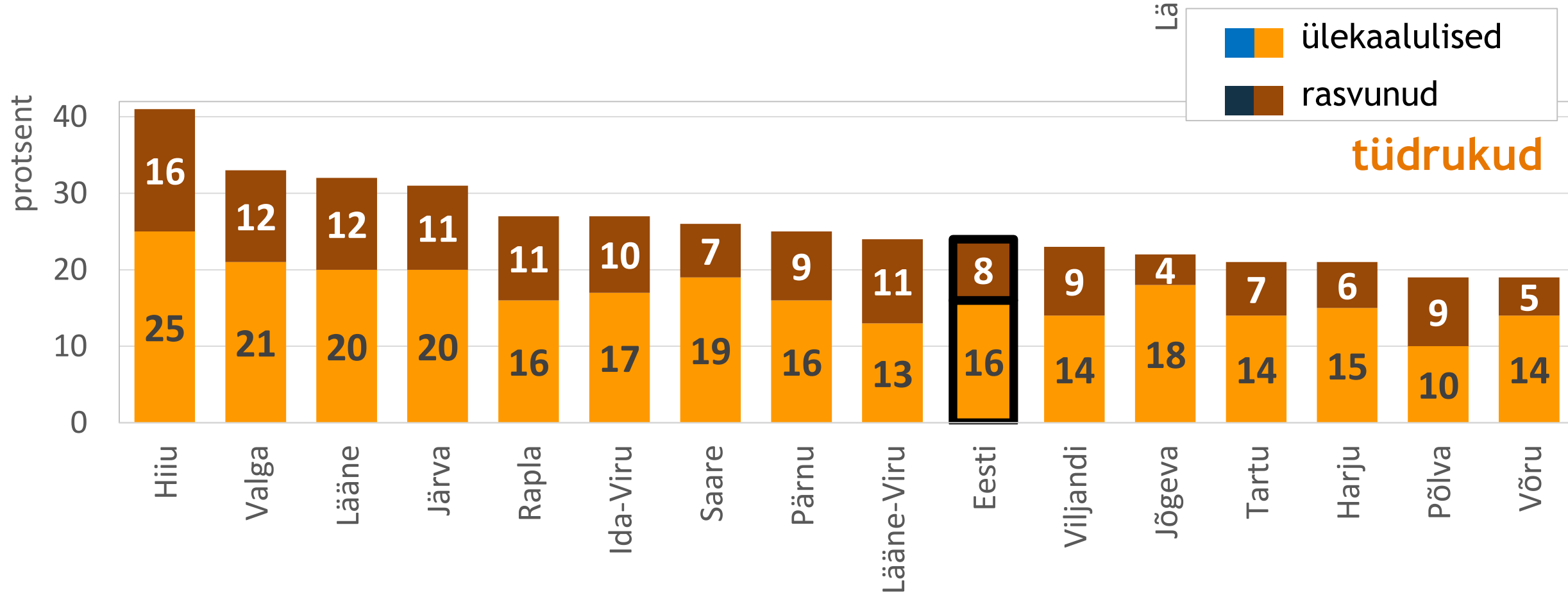
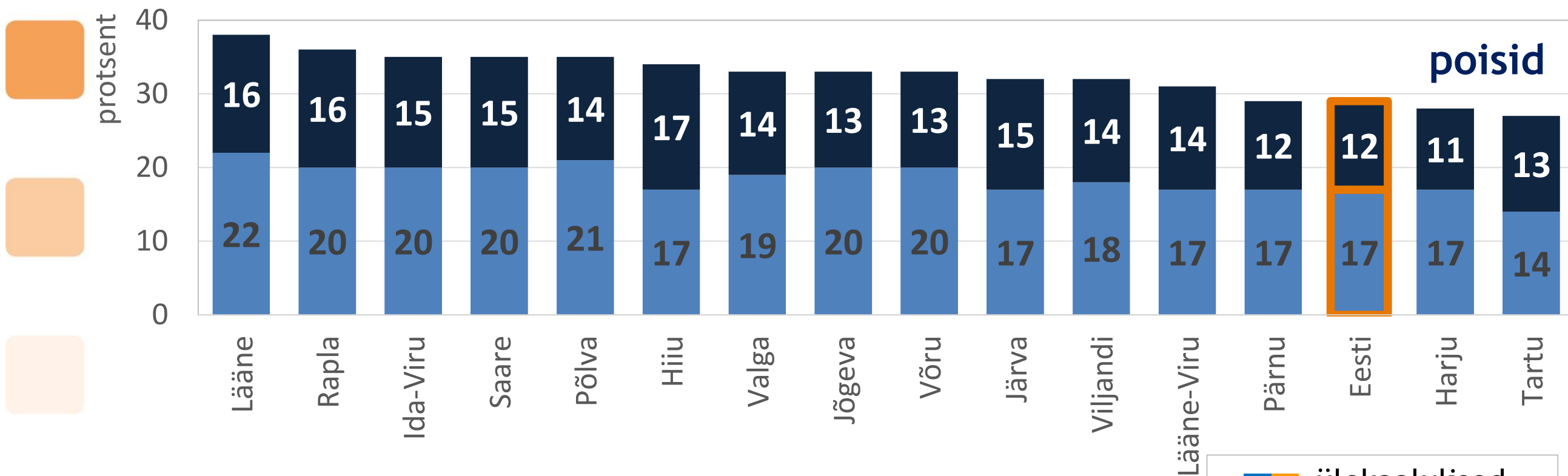

* http://www.who.int/growthref/who2007_bmi_for_age/en/

Ülekaalulisus ja rasvumine maakonniti vastavalt WHO kasvukõveratele

COSI 2015-17: Overweight prevalence

Prevalence values range from 7% to 42%

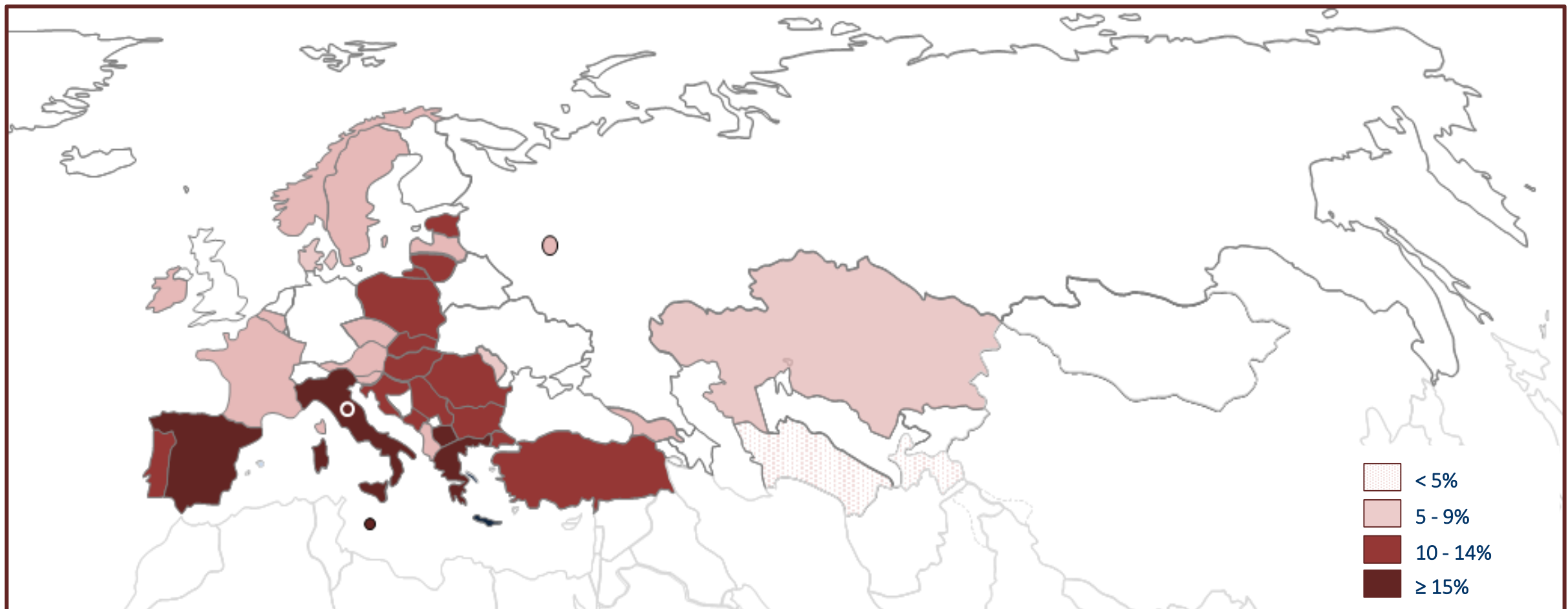
- All data from 2015-17 round but those of Belgium, Czechia, Moldova and San Marino (2012-2013)

7 years old children: BEL; BUL; CZH; DEN; EST; GEO; GRE; IRE; LTU; LVT; MAT; MAT; MDA; MKD; MNE; Moscow; POR; SPA; SRB; SVK; SVN; SWE; TJK; TKM; TUR

8 years old children: ALB; AUT; CRO; FRA; HUN; ITA; NOR; POL; ROM; SMR

COSI 2015-17: Obesity prevalence

Prevalence values range from 1% to 19%

* All data from 2015-17 round but those of Belgium, Czechia, Moldova and San Marino (2012-2013)

7 years old children: BEL; BUL; CZH; DEN; EST; GEO; GRE; IRE; LTU; LVT; MAT; MAT; MDA; MKD; MNE; Moscow; POR; SPA; SRB; SVK; SVN; SWE; TJK; TKM; TUR

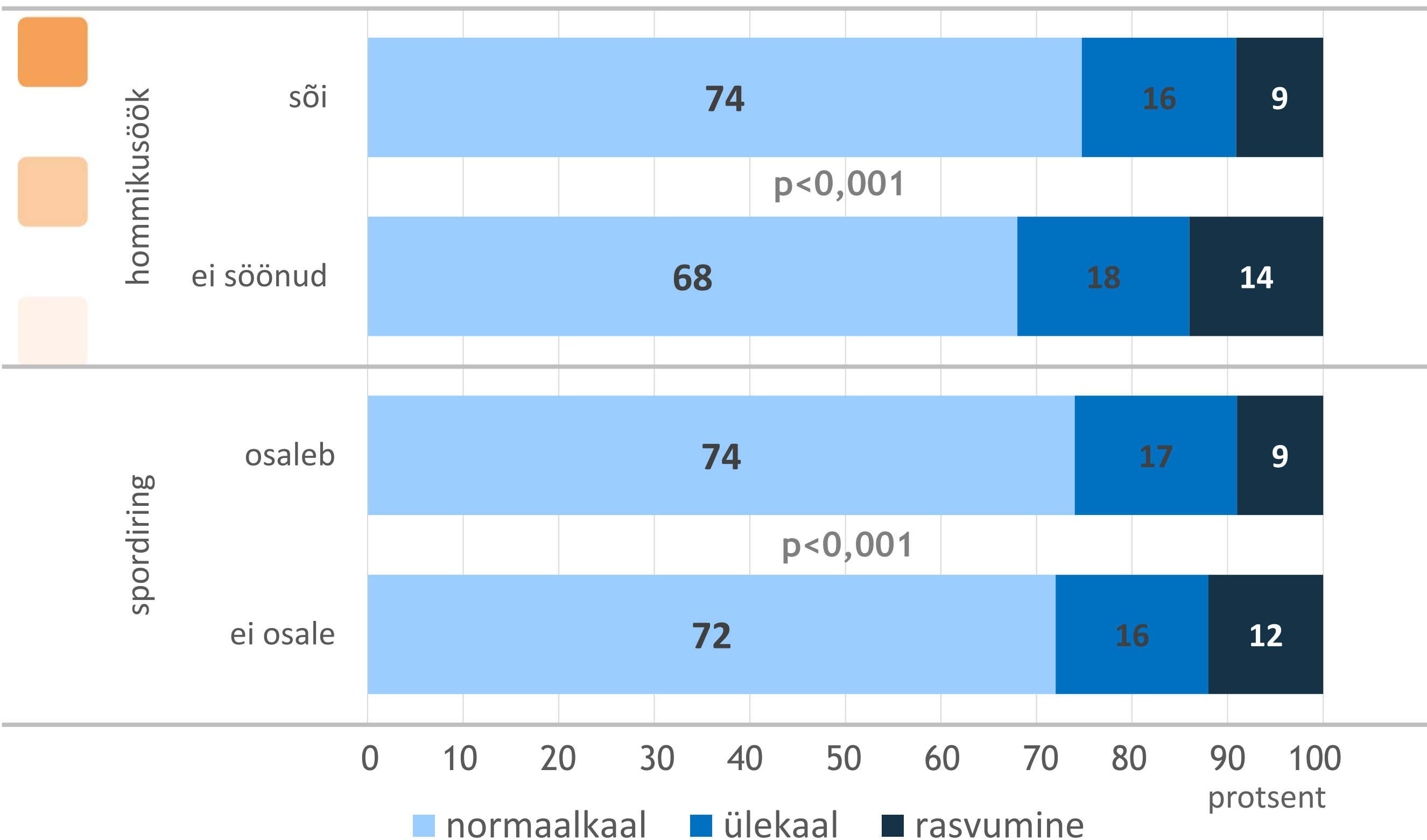
8 years old children: ALB; AUT; CRO; FRA; HUN; ITA; NOR; POL; ROM; SMR

Prevalence estimates are based on 2007 WHO recommended growth reference for school-age children and adolescents

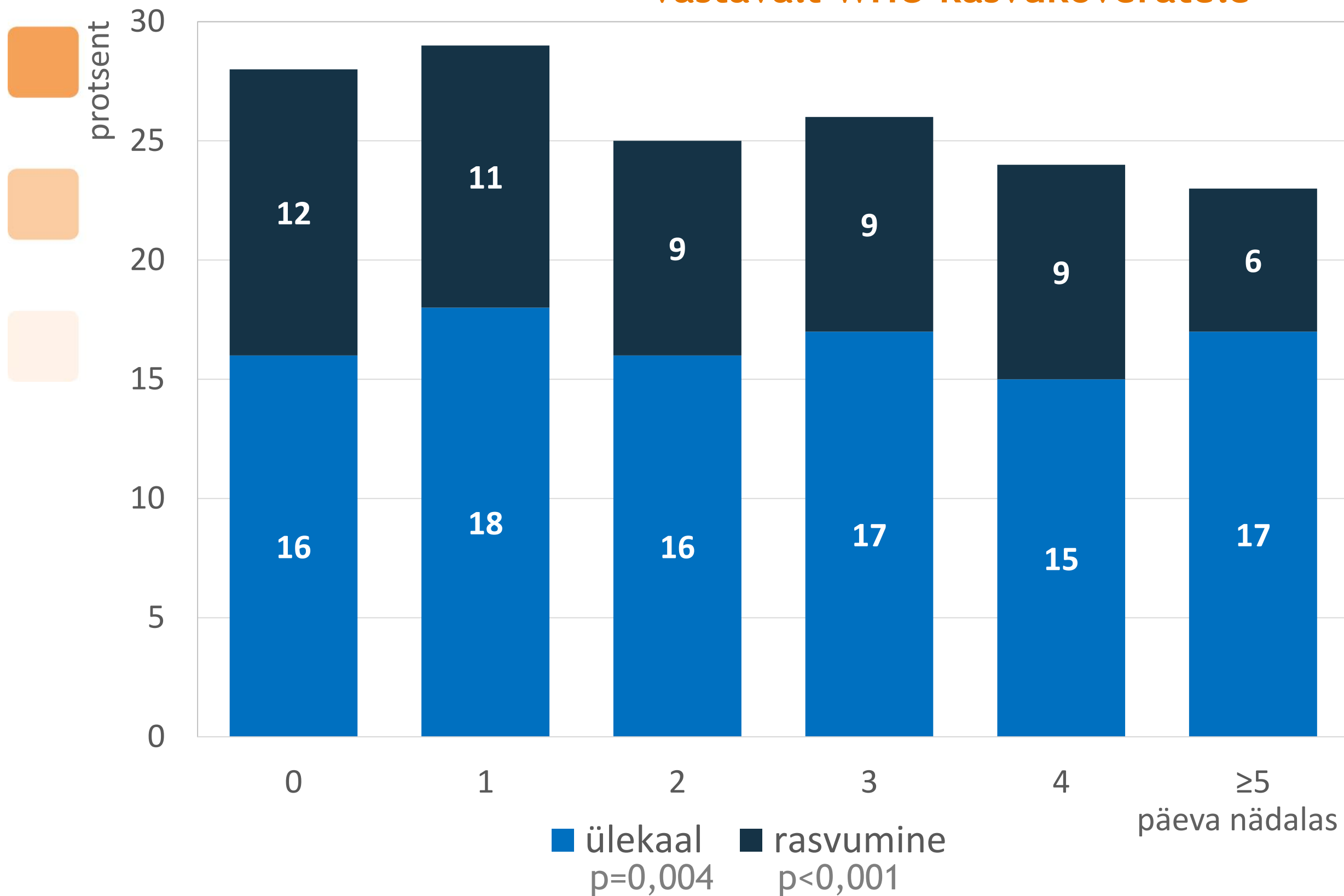
Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Hommikusöök, liikumisega seotud huviringid ning ülekaal ja rasvumine vastavalt WHO kasvukõveratele

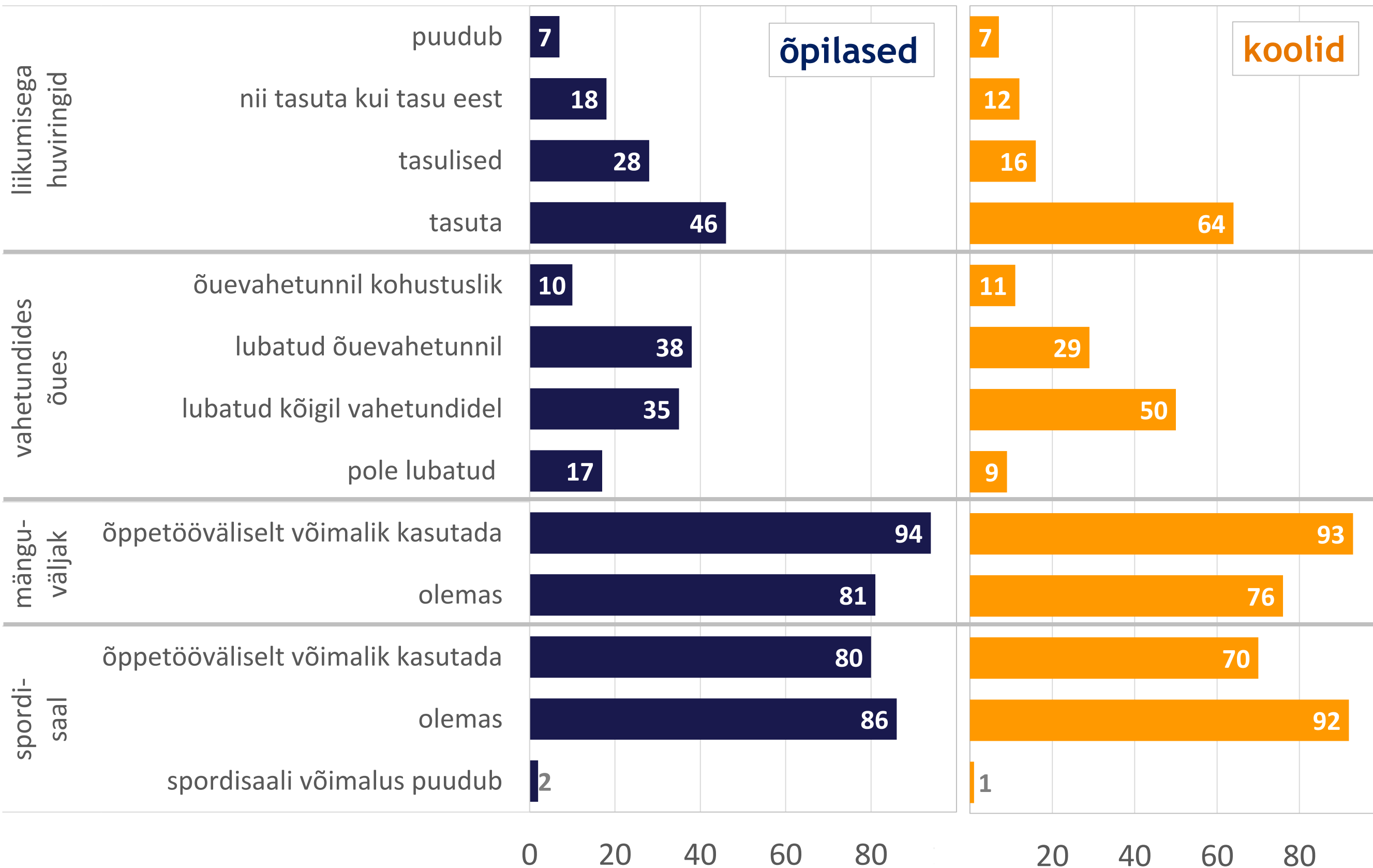

Ülekaalulisus ja rasvumine treeningpäevade arvu lõikes vastavalt WHO kasvukõveratele

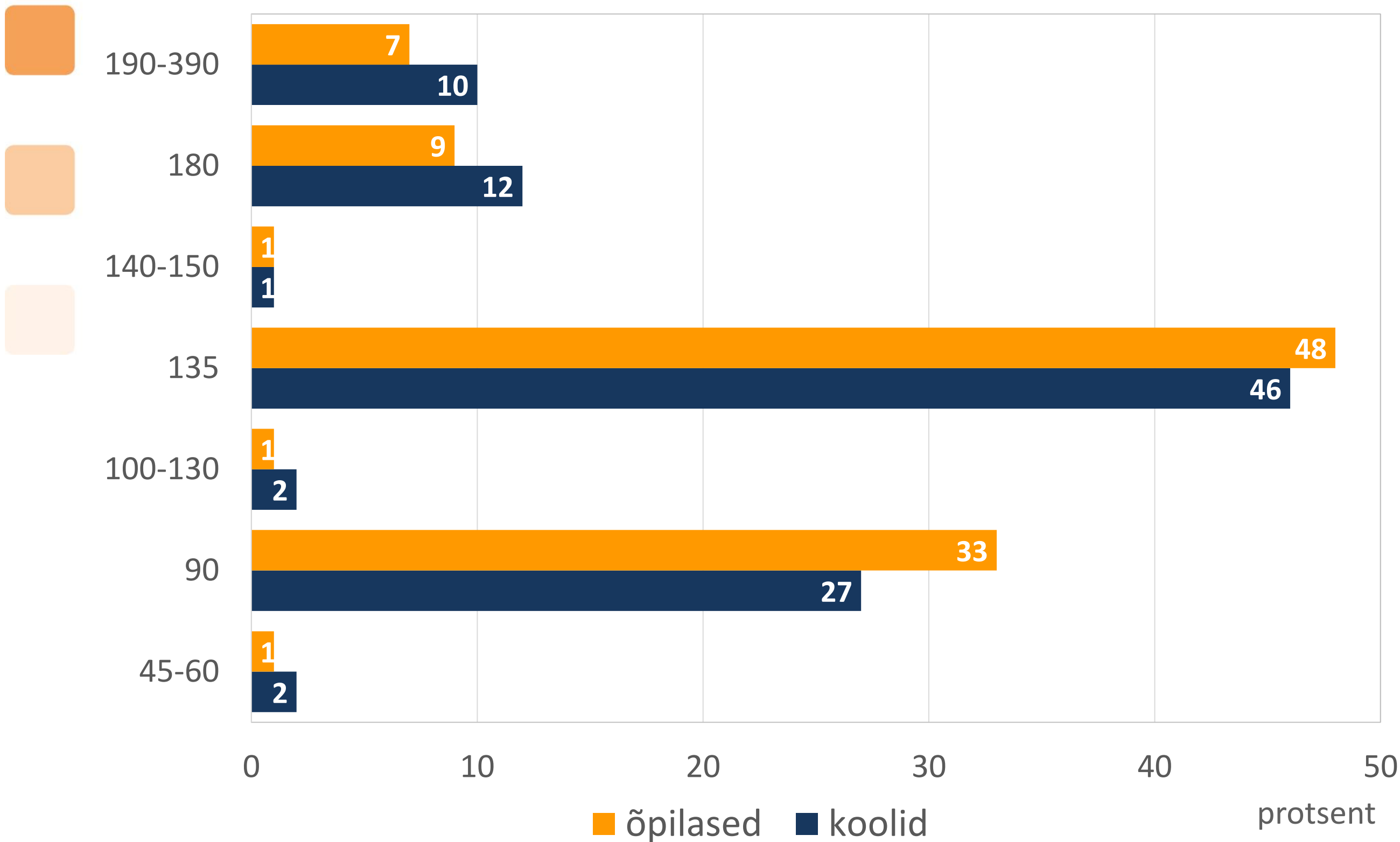
Liikumisvõimalused

Liikumistundide kestus nädalas

minutit nädalas

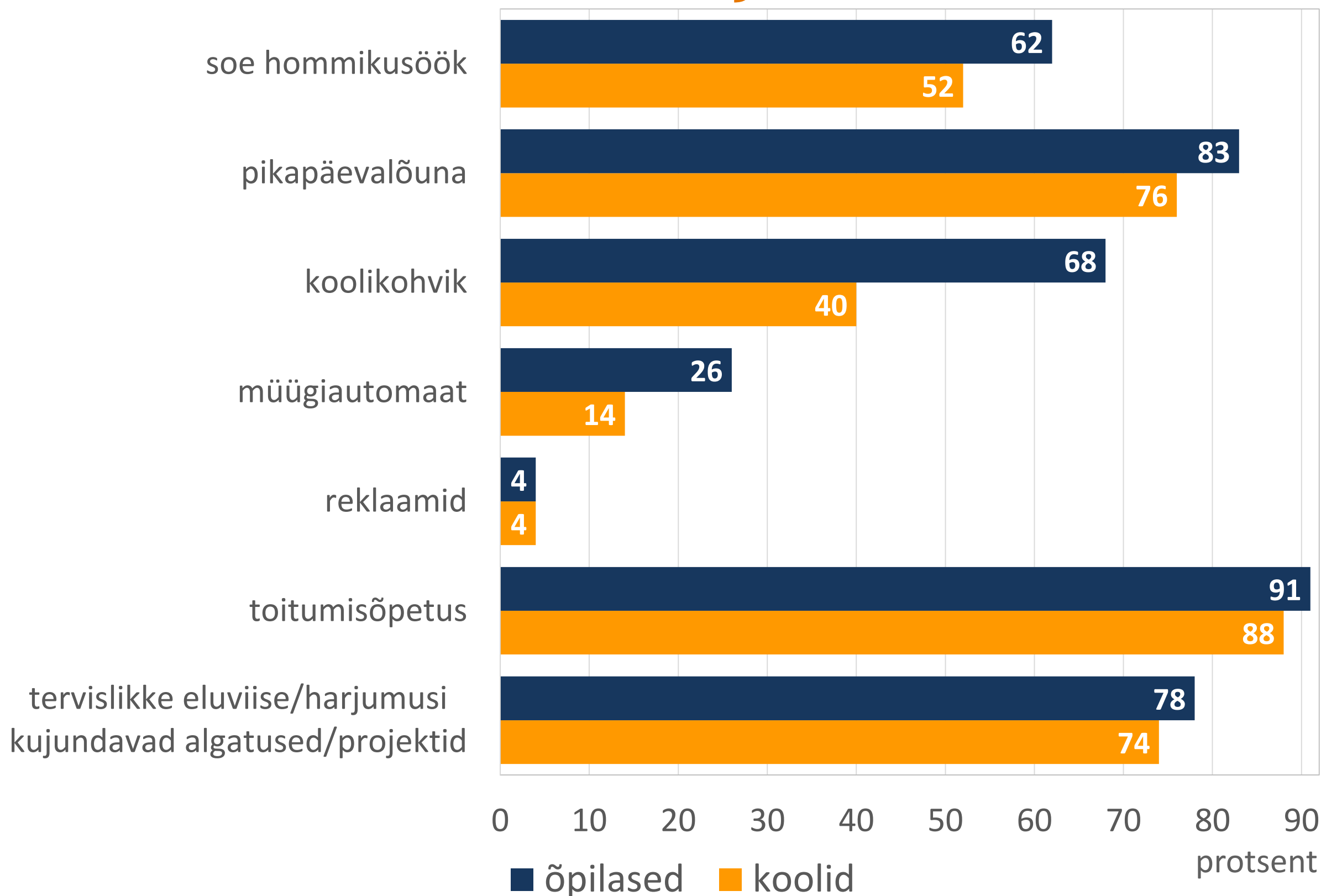

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Koolikeskkonna tegurid, mis mõjutavad toitumist

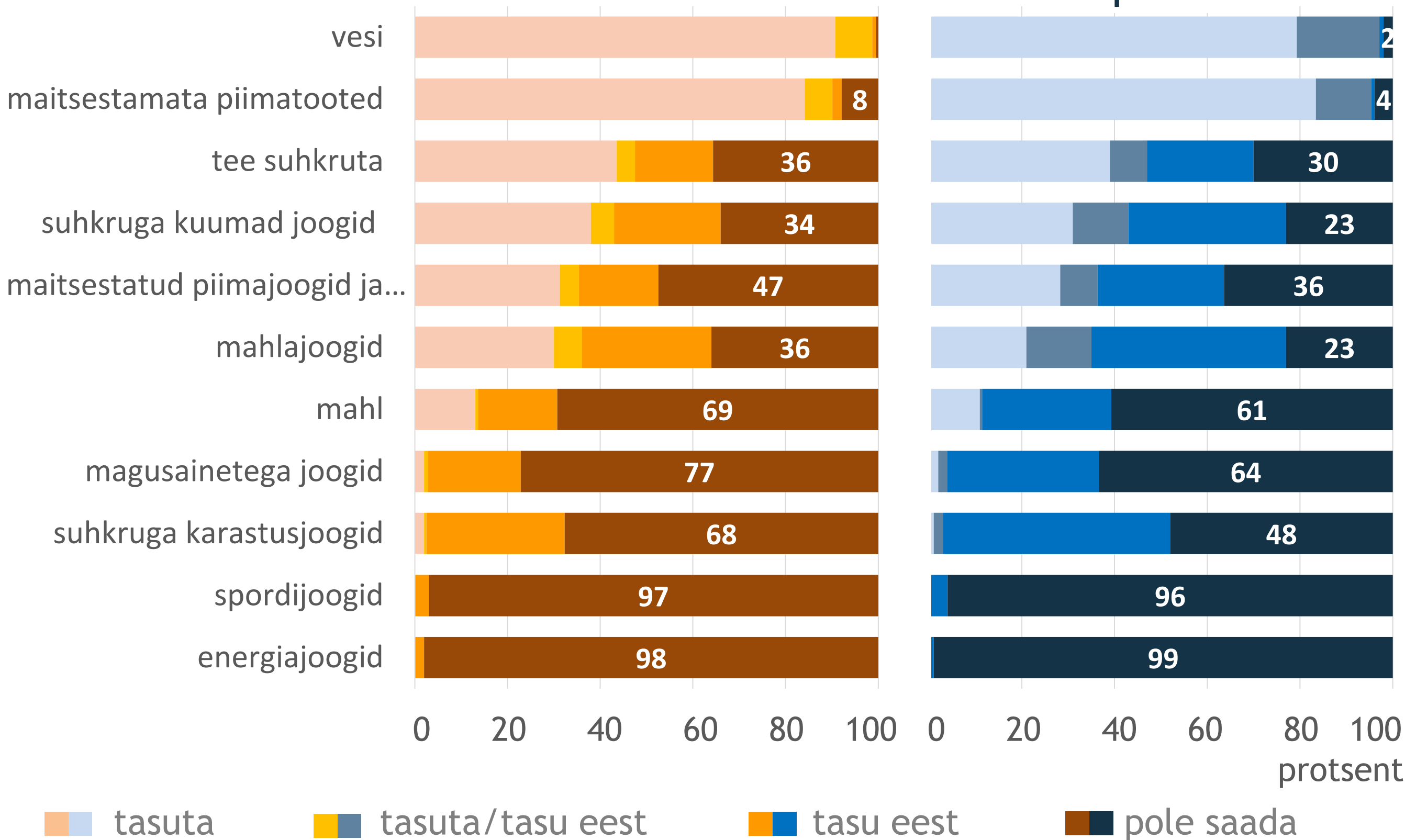

Koolides pakutavad joogid

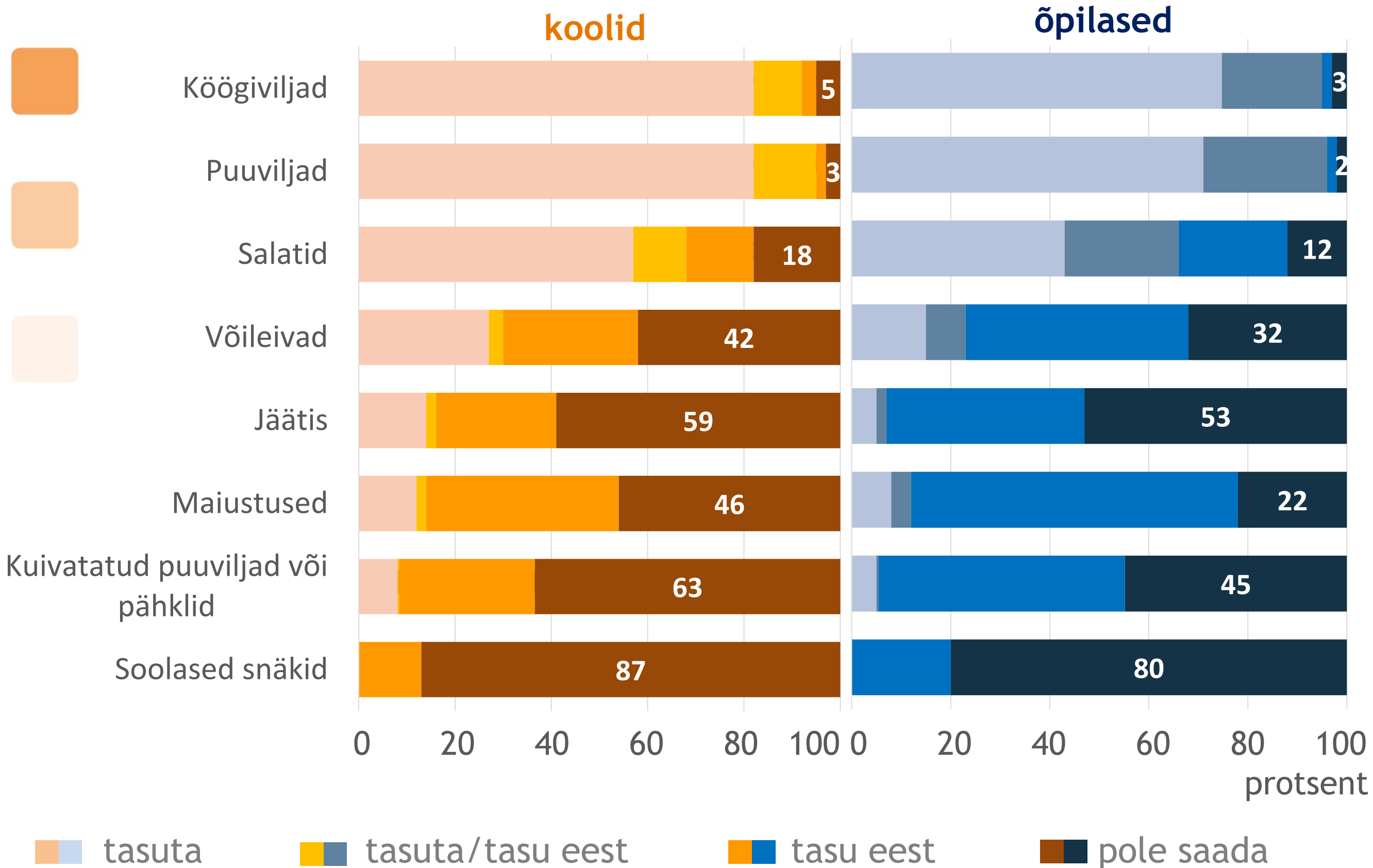
koolid

õpilased

Koolides pakutavad söögid

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

<http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud>

Euroopa laste rasvumise seire

WHO Childhood Obesity
Surveillance Initiative
(COSI)

WHO Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI)

[Andmebaasist](#) [Kasutusjuhend](#) [Uued andmed](#) [Avaldamiskalender](#)

[↑ >> Tervisekäitumine ja tervis](#)

COSI01: 1. klassi laste kehamassiindeksi kategooriad erinevate klassifikatsioonide, soo ja vanuse järgi

[Üldinfo](#) [Märkused](#) [Mõisted ja metoodika](#)

Märgi soovitud muutujad ja vali, kas tahad tabelit näha ekraanil või see failina alla laadida. [Abiinfo](#)

Sümboliga * tähistatud muutujatest tuleb valida vähemalt üks väärtus

Õppeaasta *	Sugu *	Vanus *	Klassifikatsioon *	Näitaja *	Kehamassiindeksi kategooria *
☒ ☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐ ☐
Kokku 1 Valitud 0	Kokku 3 Valitud 0	Kokku 3 Valitud 0	Kokku 2 Valitud 0	Kokku 2 Valitud 0	Kokku 5 Valitud 0
2015/2016	Poisid ja tüdrukud Poisid Tüdrukud	Vanused kokku 7-aastased 8-aastased	WHO IOTF	arv protsent	Uuringus osalenud 1. klassi lapsed Alakaal Normaalkaal Ülekaal Rasvumine
Otsi ____ →	Otsi ____ →	Otsi ____ →	Otsi ____ →	Otsi ____ →	Otsi ____ →
☐ Rea algus	☐ Rea algus	☐ Rea algus	☐ Rea algus	☐ Rea algus	☐ Rea algus

Valitud lahtrite arv: 0 (suurim lubatud arv on 200 000)

Ekraanil ei saa korraga vaadata üle 2 000 rea ja 80 tulba

Tabel

Jätka

- Iga neljas I klassi laps on ülemäärase kehakaaluga, iga kümnes rasvunud
- Levimus suurem poiste (29%) kui tüdrukute (23%) hulgas
- Suurte keskustega maakondades vähem ülekaalulisi ja rasvunuid
- Õpilaste KMI seotud hommikusöögi söömisega ja liikumisega seotud organiseeritud huvitegevusega → vähem ülekaalulisi ja rasvunuid
- Enamikes koolides on spordisaal ja mänguväljak või nende kasutamise võimalus
- Iga kuues õpilane ei pääse vahetundidel õue
- Vesi, maitsestatamata piimatooted ning puu- ja köögiviljad on enamasti tasuta saadaval
- Neljal lapsel viiest on võimalik koolis osta maiustusi ja kolmel lapsel neljast suhkruga magustatud jooki

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Täna kuulamast!

eha.nurk@tai.ee